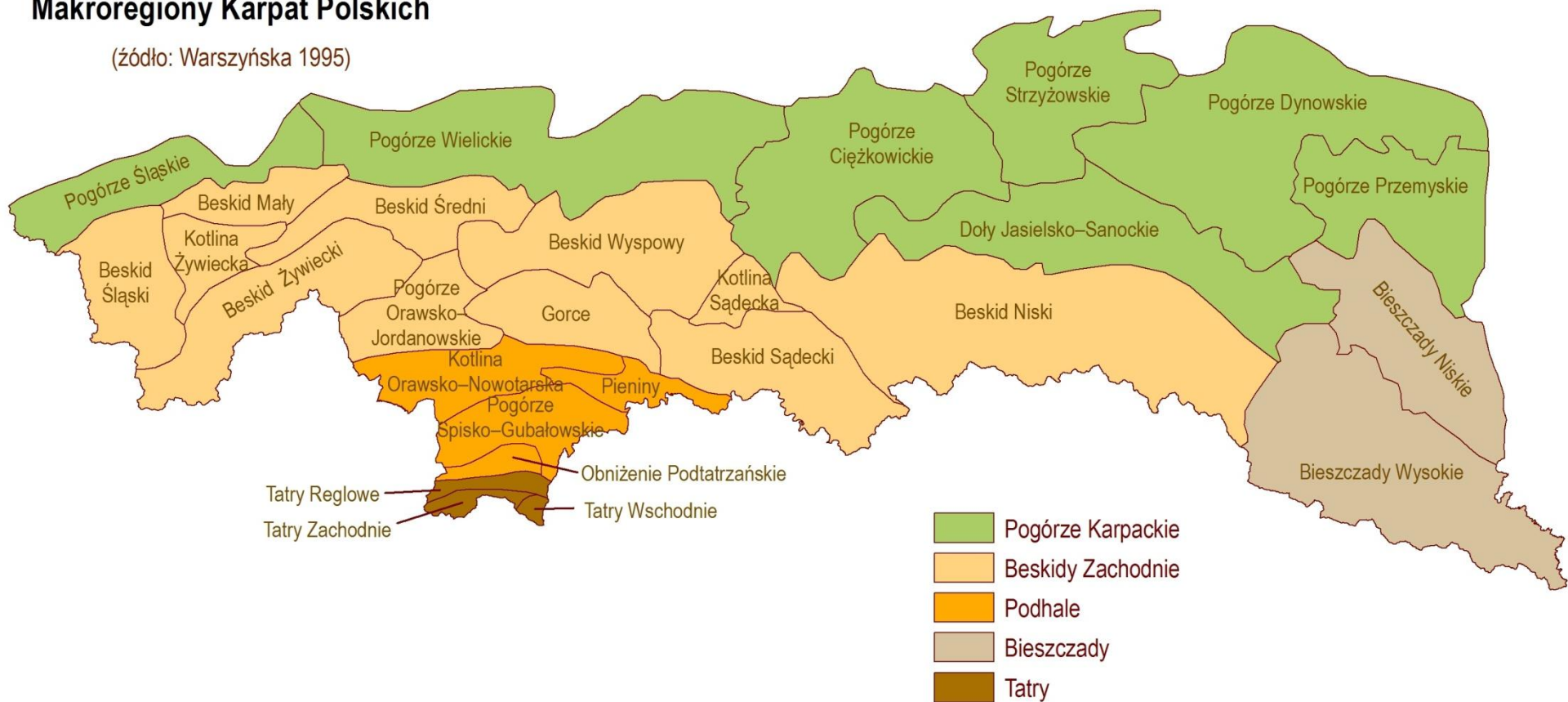


Góry Sanocko-Turczańskie



Makroregiony Karpat Polskich

(źródło: Warszńska 1995)





Góry Sanocko-Turczańskie (522.11) – niewielkie pasmo górskie w Karpatach Wschodnich, przecięte granicą polsko-ukraińską.

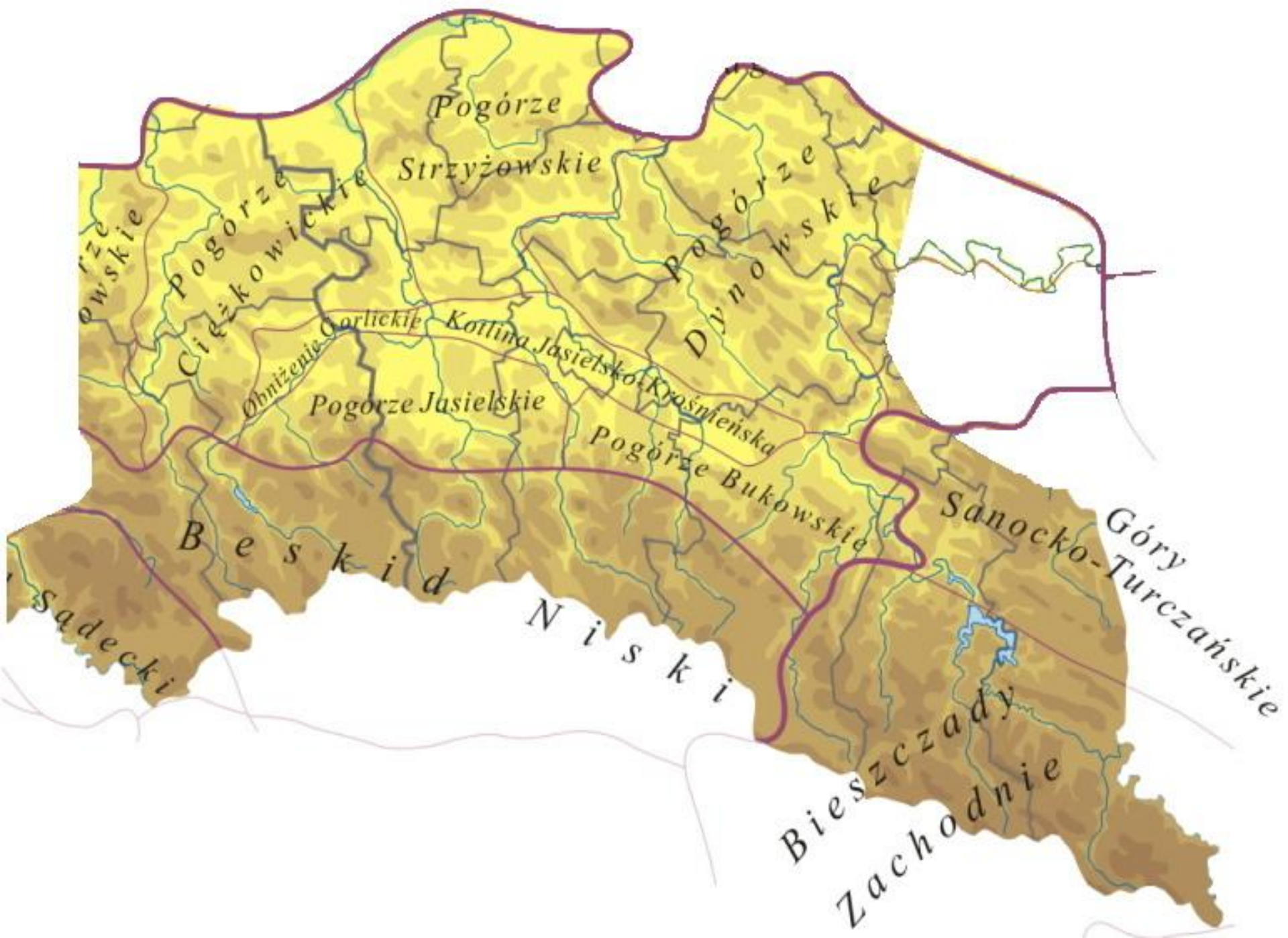
Góry Sanocko-Turczańskie rozciągają się na powierzchni około 930 km² na północ od Bieszczadów, a na południe od Pogórza Przemyskiego, między dolinami środkowego Sanu i Stryja. Ich przedłużeniem za rzeką Stryj są Beskidy Brzeżne. Północną granicę stanowi umowna linia, przechodząca wzdłuż rzek Wiar, Łomna, Stupnica, Leszczawka, Lachówka i Tyrawski Potok, zachodnią – dolina Sanu. Czasami tereny położone na wschód i południe od doliny Wiaru (m.in. masyw Suchego Obyczka) wlicza się jednak do Pogórza Przemyskiego (są różne wersje północnej granicy). Granica południowa bywa przeprowadzana rozmaicie, najczęściej poprowadzona jest północnymi stokami Otrytu, Korbani i Chryszczatej, chociaż czasami Otryt wliczany jest do Gór Sanocko-Turczańskich, a czasami Bieszczadów.

Najwyższym szczytem jest Magura Łomniańska (1024 m n.p.m.).

Charakterystyczny dla tych gór jest tzw. układ rusztowy, czyli system równoległych pasm górskich, przedzielonych dolinami rzek lub potoków.

Wysokość gór rośnie w kierunku południowo-wschodnim.

Główne pasma Gór Sanocko-Turczańskich to Chwaniów, Góry Słonne, Żuków i Wyżyna Wańkowej.





Chwaniów – jedno z głównych pasm Gór Sanocko-Turczańskich, położone pomiędzy Górami Słonnymi a Pogórzem Przemyskim. Najwyższymi szczytami są Brańcowa (677 m n.p.m.) i Truszkowskie (677 m n.p.m.).

Pasma Chwaniowa ciągnie się z północnego zachodu, od doliny Berezki, na południowy wschód, po doliny Karaszyna i Strwiąża. Na północnym wschodzie ograniczone jest dolinami: Berezki, Roztoki, Krywca, Wiaru i Karaszyna, zaś południowo-zachodnią granicę stanowią doliny: Tyrawki, Ropienki oraz Łodyny.

Występują tu liczne niewybitne kulminacje przekraczające 600 m n.p.m. Począwszy od północnego zachodu, pierwszym wysokim szczytem jest Margiel (604 m n.p.m.).

Następnie wznoszą się szczyty: Poręba (618 m n.p.m.), Kiczora (628 m n.p.m.) i Cztery Kopce (632 m n.p.m.), z których północno-wschodniego stoku odbiega rozczłonkowany grzbiet do dolin Krywca i Wiaru. Dalej grzbiet osiąga Truszkowskie (677 m n.p.m.), a potem Brańcową (677 m n.p.m.). Stąd na południe odgałęzia się grzbiet Wolańskiej Kiczery i Widel, natomiast Chwaniów opada ku dolinie Karaszyna.

Całe pasmo znajduje się w Parku Krajobrazowym Gór Słonnych, w ramach którego na eksponowanych na północny wschód zboczach pasma utworzono dwa rezerваты przyrody:

Nad Trzciancem na stokach Kiczory i Czterech Kopców

Chwaniów na stokach Truszkowskiego oraz, częściowo, Brańcowej

Na granicy z Pogórzem Przemyskim, na północny wschód od Brańcowej znajduje się ponadto okaz limby – pomnik przyrody Limba w Liskowatym.

Szlaki turystyczne

szlak Biała – Grybów na odcinku Mosty (640 m n.p.m.) – Brańcowa – Jureczkowa
żółto-czarny pieszy szlak "Śladami dobrego wojaka Szwejka" na odcinku Zawadka – Liskowate

Góry Słonne, niem. Berge Saana – pasmo górskie o długości ok. 20 km, należące do Gór Sanocko-Turczańskich, w Karpatach Wschodnich. Przebiega z północnego zachodu na południowy wschód.

Nazwa gór pochodzi od słonych źródeł, które występują na tym terenie, z których od średniowiecza pozyskiwano sól metodą warzenia. Na taką etymologię nazwy wskazuje ją również źródła antyczne z I wieku n.e., np. zapis Korneliusza Tacyta w postaci Saltus Carpathians (*Słonnych Karpat*). Pierwszym znanym opisanym plemieniem zajmującym się eksploatacją solanek byli na tym terenie celtyccy Anartowie. Ostatnie żupy solne zostały zlikwidowane przez władze austriackie po wyczerpaniu się przemysłowych zasobów tych złóż, choć istnieją relacje o uzyskiwaniu soli w celach zarobkowych przez miejscowych chłopów jeszcze w latach II wojny światowej. Współczesne analizy wody pochodzącej z jednej ze starych kopanek w okolicach Tyrawy nomen omen Solnej wskazują na zawartość soli do 11%.

Góry od południa ograniczone Kotliną Sanocką i Zagórką, od zachodu przełomowym odcinkiem San pomiędzy Trepczą a Mrzygłodem; od północy wyraźnym obniżeniem doliny Tyrawskiego Potoku i Borsukowca oddziela się od Pogórza Przemyskiego, wreszcie od wschodu przełomowym odcinkiem Olszanickiego Potoku oddziela się od "Czarnego Działu". Góry gęsto porośnięte są naturalną dla tego rejonu buczyną karpacką z domieszką jodły czy grabu, niewielkie tylko obszary zajmują antropogenne lasy modrzewiowe, sosnowe czy świerkowe.

Na obszarze Gór Słonnych ustanowiono Park Krajobrazowy Gór Słonnych, znajduje się tu kilka rezerwatów: Polanki, Dyrbek, Buczyna w Wańkowej, Góra Sobień.

Morfologicznie można podzielić je na dwie części. Północna, wyższa ("grzbiet główny"), ciągnąca się długim prostym, nieprzerwanym, praktycznie płaskim wałem od doliny Sanu w okolicach Dębnej po przełomowy odcinek Olszanki między Wańkową a Olszanicą, w tej części znajdują się najwyższe, słabo wyodrębnione kulminacje kolejno od zachodu: Moczarki (572 m n.p.m.), Słonny (668 m n.p.m.), Słonna (639 m n.p.m.), Przysłup (658 m n.p.m.), Kamionka (631 m n.p.m.). Południowa część (na nowszych mapach nazywana Pasmem Olchowieckim) o zupełnie innym charakterze, składająca się z kilku wyraźnie oddzielonych masywów, silnie rozczłonkowanych, składających się z płataniny pasm bocznych i dolinek: od zachodu Orli Kamień (518 m n.p.m.), Granicka (575 m n.p.m.), Paproć (503 m n.p.m.). Poszczególne grupy oddzielone od siebie dolinami potoków Liszniańskiego, Olchowieckiego i Wujskiego. W szczytowych partiach Grupy Orlego Kamienia i Granickiej piaskowcowe skałki ostańcowe.

Główne miejscowości: Sanok (a właściwie jego przedmieścia), Załuż, Manasterzec, Bezmiechowa na południowych stokach, Liszna, Wujskie w centrum, Tyrawa Solna, Siemuszowa, Hołuczków, Tyrawa Wołoska, Paszowa na stokach północnych.

Zabytki: Zamek "Sobień" pomiędzy Manastercem a Załużem. Cerkwie drewniane w Hołuczkowie i Tyrawie Solnej.

Wczesnośredniowieczne (do ok. XII w.) grodzisko na "Białej Górze" w Grupie Orlego Kamienia, małe, ale w bardzo niedostępnym miejscu i zwracające uwagę silnymi fortyfikacjami ziemnymi.

Na południowych stokach, przy samym dnie doliny Sanu liczne bunkry Linii Mołotowa, zbudowane w latach 1939-41 przez Związek Radziecki, większość obiektów została zniszczona w walce lub wysadzona przez Niemców.

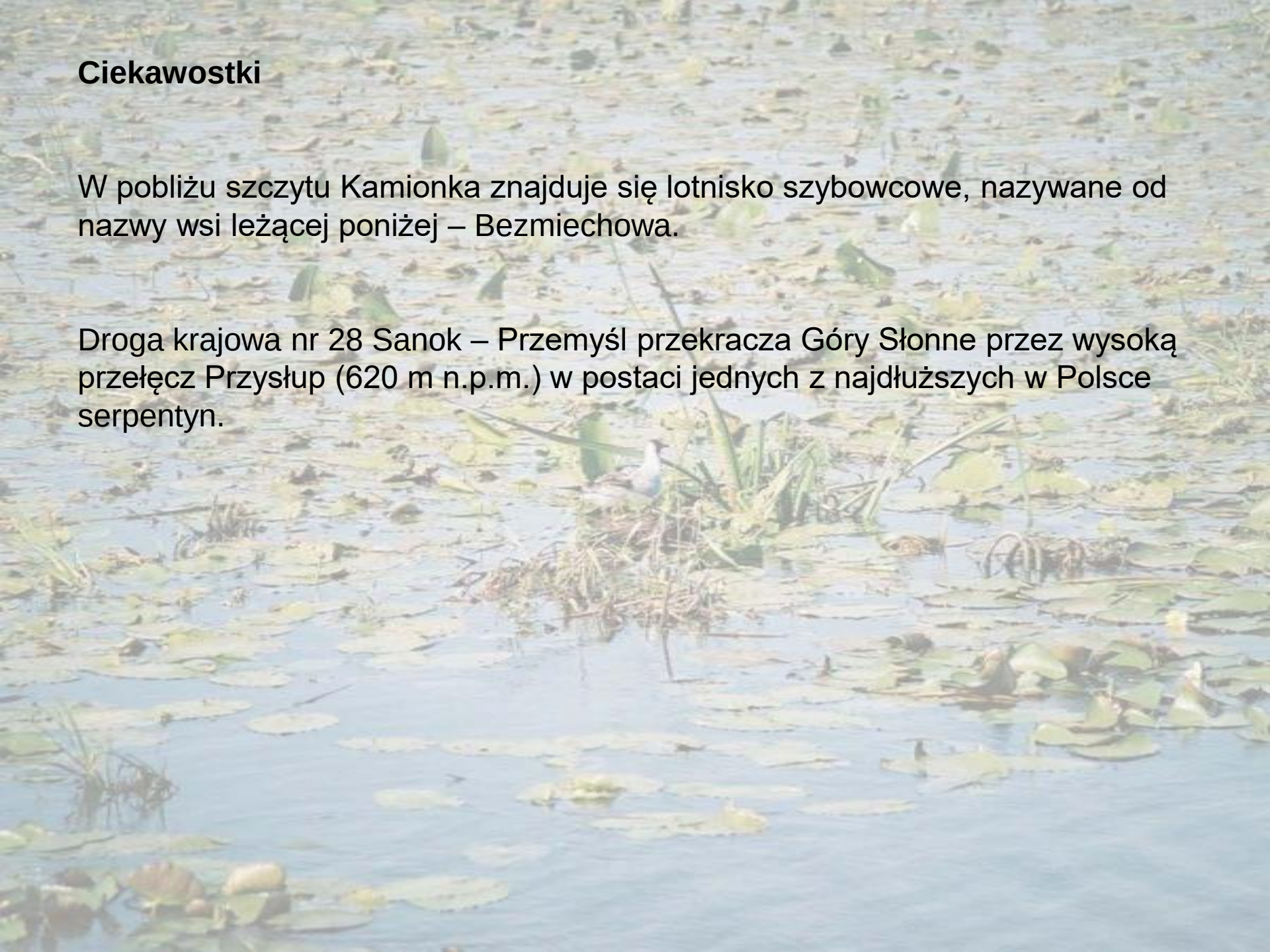
Na południowych stokach grupy Orlego Kamienia zlokalizowane jest Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, wykorzystujące ukształtowanie terenu do odtworzenia wyglądu naturalnego otoczenia budownictwa Pogórzan, Łemków i Bojków.

W Górach Słonnych organizowany jest corocznie w czerwcu Bieszczadzki Wyścig Górski na trasie Wujskie - szczyt Gór Słonnych, przy drodze DK28. Wyścig zaliczany jest jako runda Górskich Samochodowych Mistrzostw Polski.

Ciekawostki

W pobliżu szczytu Kamionka znajduje się lotnisko szybowcowe, nazywane od nazwy wsi leżącej poniżej – Bezmiechowa.

Droga krajowa nr 28 Sanok – Przemyśl przekracza Góry Słonne przez wysoką przełęcz Przysłup (620 m n.p.m.) w postaci jednych z najdłuższych w Polsce serpentyn.



Park Krajobrazowy Gór Słonnych utworzono w 1992 roku. Posiada powierzchnię 513,92 km². Graniczy na północy z Parkiem Krajobrazowym Pogórza Przemyskiego. Obejmuje północną część Gór Sanocko - Turczańskich (z wyjątkiem obszaru leżącego na Ukrainie i niewielkiego fragmentu należącego do Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego) i małe skrawki Pogórza Przemyskiego.

W Parku znajdują się następujące rezerваты przyrody:

w Górach Słonnych:

"Polanki"(Bykowce, leśny),

"Góra Sobień" (Monasterzec, leśny),

"Dyrbek" (Bezmiechowa Górna, leśny),

"Buczyna w Wańkowej" (Wańkowa, leśny)

na Chwaniowie:

"Nad Trzciańcem" (Trzcianiec, leśny),

"Chwaniów" (Jureczkowa, Wojtkówka, leśny)

na Oстрыm Dziale: "Cisy w Serednicy" (Wola Romanowa, florystyczny)

w Paśmie Braniowa: "Na Opalonym" (Wojtkówka, leśny)

w Paśmie Oratyka: "Na Oratyku" (Krościenko, leśny)

Żuków – pasmo górskie należące do Gór Sanocko-Turczańskich. Rozciąga się na długości około 25 km od Uherzec Mineralnych na północnym zachodzie po granicę polsko-ukraińską na południowym wschodzie, w okolicach wsi Bystre i Michniowiec. Jego kontynuacją po stronie ukraińskiej jest masyw Magury Łomniańskiej.

Granicę Żukowa na północnym zachodzie, północy i północnym wschodzie wyznacza rzeka Olszanica i jej dopływ Stary Potok, na południowym zachodzie Jezioro Solińskie, na północy, na północnym wschodzie Strwiąż, na południowym wschodzie Mszanka, na południowym zachodzie dolina Czarne.

Pasma Żukowa dzieli się na trzy części:

najniższa – część północno-zachodnia (511 m n.p.m.)

środkowa – środkowe partie Żukowa z kulminacją Holicy (768 m n.p.m.). Od środkowej części Żukowa odchodzą ku południowemu zachodowi dwa ramiona – pierwsze zakończone jest Jaworem (741 m n.p.m.), drugie zaś dzieli się na mniejsze grzbiety, kulminujące na Stożku (683 m n.p.m.) i Mokliku (675 m n.p.m.)

najwyższa – grupa Jaworników (909 m n.p.m.) na południowym wschodzie.

Na północny wschód od Żukowa przebiegają równoległe do niego małe pasma Brzegów, Oratyku i Równi, a na południowy zachód od niego pasmo Ostrego.

Również one zaliczane są do pasma Żukowa.

Szlak turystyczny

fragment szlaku Biała – Grybów: Chrewt – masyw Stożka – Teleśnica

Oszwarowa – grzbiet środkowy Żukowa – Równia – Gromadzyń – Ustrzyki
Dolne



Ruiny - Klasztor w
Zagórz

Klasztor Karmelitów Bosych w Zagórz został wzniesiony na szczycie zwanym Marymontem. Z trzech stron otoczony jest rzeką Oslawą. W skład kompleksu wchodziły: kościół, budynek klasztorny, zabudowania gospodarcze. Całość otaczał mur obronny z systemem baszt. Za murami znajdował się jeszcze szpital, przeznaczony dla weteranów wojennych pochodzenia szlacheckiego.





Sobień – warownia na wzgórzu

Między Załużem a miejscowością Monasterzec (przy szosie z Leska do Załuża - 8 km), na wzgórzu gęsto porośniętym roślinnością znajdują się ruiny średniowiecznego zamku Sobień. Zamek był murowany, a zbudowany został w XIV wieku, w czasie panowania Kazimierza Wielkiego, co to Polskę zostawił murowaną...

Warownię od Władysława Jagiełły, króla Polski, otrzymała rodzina Kmitów herbu Szreniawa. Rezydował w nim potężny wielmoża Piotr Kmita, zwany Lunakiem. W zamku tym odbyło się wesele Jagiełły z Elżbietą Granowską. Dwukrotnie zdobywana i niszczona przez Węgrów, po ostatnim najeździe w 1512 r. pozostawiona została swojemu losowi, gdyż odbudowa, widać, była nieopłacalna, a Kmitowie przenieśli się do Leska. Ruiny zamku dały w XVIII w. schronienie konfederatom barskim.

Obecnie oglądać można ruiny, z których rozciąga się widok na dolinę Sanu. Wokół ruin wyodrębniony został na powierzchni 5 ha rezerwat przyrody "Góra Sobień". Jest to rezerwat florystyczny z zespołem buczyny karpackiej oraz unikatową roślinnością kserotermiczną (suchorośla) i ciepłolubną mikrofauną. Do zamku prowadzi ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza



Wyżyna Wańkowej





THE DEONI LAUDANOS



Kalwaria Paclawska









Zamek w Lesku

















